INTERNATIONAL CONFERENCE on COVID-19 STUDIES IN SOCIAL SCIENCES

September 30, 2021

Istanbul, Turkey

SOSYAL BİLİMLERDE COVİD-19 ÇALIŞMALARI KONGRESİ

30 Eylül 2021

Istanbul, Türkiye

FULL TEXTS BOOK

Editors

Dr. Nihan Akıncılar Köseoğlu

Kaldygul Adilbekova

ISBN-978-625-7898-5

INTERNATIONAL FENERBAHÇE CONFERENCE ON COVID-19 STUDIES IN SOCIAL SCIENCES

SEPTEMBER 30, 2021

FENERBAHÇE UNIVERSITY

HTTPS://WWW.FBU.EDU.TR/

FULL TEXTS BOOK

Editors

Dr. Nihan Akıncılar Köseoğlu

Kaldygul Adilbekova

By

Institute of Economic Development and Social Research Publications ®

E-Mail: info@iksad.com

www.iksad.org.tr, **www.iksad..co.uk**, **www.iksadkongre.org**.

All rights of this book belongs to IKSAD Publishing House. Without permission can't be duplicate or copied. Authors of chapters are responsible both ethically and juridically.

www.iksadyeyinevi.com

www.iksad.org.tr

Published by IKSAD Academic Publishing - 2021©

https://iksadyayinevi.com/

iksadyayinevi@gmail.com

iksadasia@gmail.com

iksadparis@gmail.com

Issued:.25.12.2021

ISBN-978-625-7898-58-4

CONFERENCE NAME

INTERNATIONAL FENERBAHÇE CONFERENCE ON COVID-19 STUDIES IN SOCIAL SCIENCES

DATE AND PLACE

SEPTEMBER 30, 2021

FENERBAHÇE UNIVERSITY (VIRTUAL)

ORGANIZATION

FENERBAHÇE UNIVERSITY

FBU EUROPEAN STUDIES APPLICATION AND RESEARCH CENTER

IKSAD - INSTITUTE OF ECONOMIC DEVELOPMENT AND SOCIAL RESEARCH

PARTICIPANT COUNTRIES

TURKEY, CANADA, ROMANIA, AZERBAIJAN, NIGERIA,

INDIA, IRAQ, VIETNAM, MALAYSIA, REPUBLIC OF MOLDOVA, BULGARIA, QATAR, MALAYSIA, MOROCCO, IRAN, PORTUGAL, ALGERIA, REPUBLIC OF CONGO, ISRAEL, GREECE, CYPRUS, UK

EVALUATION PROCESS

ALL APPLICATIONS HAVE UNDERGONE A DOUBLE-BLIND PEER REVIEW PROCESS

CONFERENCE LANGUAGES

ENGLISH & TURKISH

PRESENTATION METHOD

ORAL PRESENTATION/ VIRTUAL

CONFERENCE BOARDS

ORGANIZATION BOARD MEMBERS

Dr. Nihan Akıncılar Köseoğlu
Head of Organization Board
Fenerbahçe University- Dept. of Political Science & International Relations

Assoc. Prof. Dr. Ayşe Dilara Altıok Yılmaz
Assoc. Prof. Dr. Zeynep Selçuk
Prof. Dr. Çiğdem Boz
Dr. Merve Hazer Yiğit Uyar
Res. Asst. Güney Aydın

SCIENTIFIC & ADVISORY BOARD MEMBERS

Prof. Dr. M. Emin Arat (Chair of Advisory Board) – Political Science and International Relations, Fenerbahçe University

Yingxu Wang, Prof., PhD, FIEEE, FBCS, FICICC, FWIF, FAAIA, FHKSRA, P.Eng (Canada) Professor of Computational Intelligence. Visiting Professor: Stanford University

Prof. Dr. Mensur Akgün - Political Science and International Relations, İstanbul Kültür University

Prof. Dr. Mustafa Kibaroğlu - Political Science and International Relations, MEF University

Prof. Hassan Nasrollahzadeh Saravi (PhD)-Associate Professor in Environmental Biology, Caspian Sea Ecology Research Center (CSERC)

Prof. Dr. Ayşegül Kibaroğlu - Political Science and International Relations, MEF University

Professor Aldemir Malveira de Oliveira- SEDUC (Secretaria de Estado de Educação do Amazonas)

Prof. Dr. Zafer Acar – Logistics Management, Piri Reis University

Prof. Dr. Suat Teker – Business, Işık University

Prof. Dr. Dilek Teker - Business, Işık University

Prof. Dr. Şahamet Bülbül – International Finance and Banking, Fenerbahçe University

Francisca Silva Hernández, Profesora Investigadora de la Universidad Juárez Autónoma de Tabasco en las Licenciaturas de Derecho y Sociología

Prof. Dr. Ayşe Tekdal Fildiş - Political Science and International Relations, Tekirdağ Namık Kemal University

Prof. Dr. Erhan Doğan - Political Science and International Relations, Marmara University

Prof. Dr. Ahmet Selamoğlu - Economics, Fenerbahçe University

Prof. Dr. Mustafa Kamil Özer – Physical Education and Sports Teaching, Fenerbahçe University

Prof. Dr. Nurhan Zeynep Tosun – Public Relations and Advertising, Fenerbahçe University

Prof. Dr. Aslı Yüksel – Economics and Finance, Bahçeşehir University

Prof. Dr. Fatma Çiğdem Çelik – Economics and Finance, Okan University

Prof. Dr. Mine Uğurlu – Business, Boğaziçi University

Dr. Konstantinos MASTROTHANASIS - University of the Aegean

(Tüm konuşmacılar oturum başlamadan 10 dakika önce bağlanmalıdır)
Moderatör sunumların ve tartışma kısmının düzgün akışından sorumludur.

30.09.2021 | OTURUM-4 | SALON-4

İstanbul Yerel Saati: 17^{30}-19^{30}

COVİD-19, GELENEKSELLİK, TARİH, ÇEVRE VE ARKEOLOJİ

MODERATÖR – Dr. Emel Çokoğullar

Yazar	Kurum	Sunum Başlığı
Kifayet Özkul	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA /ÖĞR. GÖR.	Çini Sanatında Uygulanan Geleneksel Motiflerin Çizgisel Teknikle Uygulanması
Emel Çokoğullar	Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü	Pandemi Koşullarında Dinsellik, Geleneksel Yapı Ve Yeni Arayışlar
Dr. Ömer Faruk Kırmıt	Ankara hacı bayram Veli Üniversitesi, Polatlı F. E. F. Tarih Bölümü	Covid-19'un Tarih Yazımındaki Yeri
Yüksel Güngör	Dr. Öğretim Üyesi, Kocaeli Üniversitesi	Geçmişten Günümüze Pandemi Koşullarına Karşı Tarihsel Arka Planda Alınan Önlemler
Murat Karataş	Öğr. Gör. Dr., Abdullah Gül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü, Kayseri/Türkiye	Tek Parti Döneminde Köyü Dönüştürme Çabasının Bir Aracı Olarak Köy Enstitüleri ve Pazarören Köy Enstitüsü
Cansu Atılgan Pazvantoğlu	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Dr. Öğretim Üyesi, Uluslararası Hukuk Ana Bilim Dalı Başkanı	Covid-19 Sürecinde İnsan Hakları ve Çevresel Bozulma İlişkisi: Yerli Halklar ve Amazon Örneği
Emrah Atar	Öğretim Görevlisi Dr., Siyaset Bilimi ve Kamu	Covid-19 ve Yenilenebilir Enerji: Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Çevresel Etkileri

Murat KARATAŞ - ***Tek Parti Döneminde Köyü Dönüştürme Çabasının Bir Aracı Olarak Köy Enstitüleri ve Pazarören Köy Enstitüsü*** **219**

Gülnara Hacıyeva - ***Gİ de Mopassanın sİyasİ və dİnİ baxışları*** **239**

Ömer Gökhan ULUM - ***A Needs Analysis Study for Efl Teachers During Covid-19 ....*** **246**

Ahmet Hakan ÖZKAN & Ahmet ERKASAP - ***A Meta-Analysis Study on the Relationship Between Fear of Covid-19 and Stress*** **253**

Ali Telli - ***Pandemi Süresince Engelli Bireylere Afet Öncesinde Afet Bilincinin Kazandırılması*** **258**

Yasemin Şanlı & Gülşen Çetin Aydın - ***Pandemide Gebe Olmak*** **271**

Azize Serap Tunçer, Sinan Bulut & Şafak Seyhan - ***Salgın Döneminde Kadına Karşı Bilişim Suçlarının İncelenmesi ve Konunun Eğitim İçeriklerine Eklenmesinin Önemi*** **277**

İstem Köymen Keser & İpek Deveci Kocakoç - ***Covid-19'da Aşılamanın Ölüm Sayısıyla İlişkisinin Fonksiyonel Doğrusal Regresyon Analizi ile İncelenmesi ……..*** **289**

Anupa DEY - ***The Psychosocial Impact of Covid-19 and Some Legal Mechanisms in India*** **297**

Sena Kurt - ***TV Haberciliğinde Aşı Yansımaları: Covid-19 ve Medya Demokrasisi ..*** **303**

Süleyman DOĞRU - ***Ebeveynlere Uzaktan Öğretim Yöntemiyle Sunulan İlk Okuma Yazmaya Hazırlık Eğitiminin Ebeveynlerin Eğitime İlişkin Düşüncelerine Etkisi ...*** **314**

Yüksel Güngör - ***Geçmişten Günümüze Pandemi Koşullarına Karşı Tarihsel Arka Planda Alınan Önlemler*** **326**

Saime Uyar - ***Covid-19 Salgınının Göçmenler Üzerindeki Etkileri*** **345**

Aydan Irgatoğlu & Arif Sarıçoban - ***E-Readiness of English Language Learners for Online Learning During Covid-19*** **351**

Gizem Ates & Merve Tatar - ***The Impact of the Covid-19 Crisis on Logistics: A Comparison with the 2008 Global Crisis*** **368**

Tarık Soydan - ***Covid-19 Pandemisi Sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın Karar ve Uygulamalarına İlişkin Bir Kamu Politikası Analizi*** **379**

İlayda GÜRSOY KIZILASLAN, Şirin ÇETİN & Serdar ARCAGÖK - ***Covid-19 Pandemisinin Erken Çocukluk Dönemi Eğitimine Etkileri*** **389**

Selminaz Adıgüzel - ***Covid-19 Sonrası Dönemde AB-Türkiye Ticaret İlişkileri*** **401**

E. Gizem Toruk & Kübra Özben - ***Covid-19 Pandemisinde Sağlık Bakanlığının Hazırladığı Kamu Spotlarının Analizi*** **426**

TEK PARTİ DÖNEMİNDE KÖYÜ DÖNÜŞTÜRME ÇABASININ BİR ARACI OLARAK KÖY ENSTİTÜLERİ VE PAZARÖREN KÖY ENSTİTÜSÜ

Murat KARATAŞ

Öğr. Gör. Dr., Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü, Abdullah Gül Üniversitesi, Kayseri/Türkiye

Özet

Bu çalışma, özünde erken cumhuriyet döneminde pratiğe dökülen Köy Enstitüsü denemesinin köyü ve köylüyü dönüştürme aracı olarak değerlendirilmesini amaçlamaktadır. 1940-1954 yılları arasında faaliyet gösteren enstitüler, tek parti yönetiminin ideolojik hedeflerinin yanı sıra, belirli iktisadi, kültürel ve toplumsal hedefler taşımıştır. Bu anlamda Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte Mustafa Kemal Atatürk ve onu takip eden Kemalist kadroların karşı karşıya kaldığı ciddi sorunlardan biri en yoğun nüfusa sahip köylülerin eğitimi ve buna bağlı olarak köylüye medeniyetin nimetlerini ulaştırmak idi. Bu amaçların gerçekleştirilmesi köy enstitülerinin açılmasıyla doruk noktasına erişmiştir. Uygulamalı eğitim sistemine dayalı olan enstitülerde hedef, köy çocuklarının eğitilmesi olmuştur. Bu sebeple söz konusu okullara köy çocukları alınmış ve bu eğitim kurumlarında kültür, iş ve meslek eğitimi alarak mezun olan öğretmenler köylerde görevlendirilmişlerdir. Köy Enstitüleri, faaliyette bulundukları dönemde kuruluş amaçlarının çok üstünde bir başarı göstermişlerdir. Köyün ve köyde yaşayanların sorunlarını ortaya koyan aydın bir neslin yetişmesini sağlamışlardır. Bu enstitülerden birisi de Pazarören Köy Enstitüsüdür. Çalışmamızda Pazarören Köy Enstitüsü örnek alınarak genel anlamda köy enstitülerinin amaç, hedef ve oluşumlarına tarihi bilgilerle dikkat çekerek günümüz eğitim sistemi içinde faydalı görünen faaliyetlere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tek Parti, Köy Enstitüsü, Köy Eğitimi, Pazarören Köy Enstitüsü, Uygulamalı Eğitim.

VILLAGE INSTITUTES AND PAZAROREN VILLAGE INSTITUTE AS A TOOL OF THE VILLAGE CONVERSION EFFECT IN SINGLE PARTY PERIOD

Abstract

This study aims to evaluate the Village Institute experiment, which was originally put into practice in the early republican period, as a means of transforming the village and the peasantry. The institutes operating between 1940 and 1954 aimed at specific economic, cultural and social goals as well as the ideological goals of the single-party administration. In this sense, one of the important issues that Mustafa Kemal Atatürk and Kemalist cadres faced with the establishment of the Turkish Republic was the training of densely populated villages and brought the possibilities of civilization to the villagers accordingly. The realization of these goals reached its peak with the opening of village institutes. The target of the institutes based on the applied education system was to educate the peasant children. For this reason, peasant children were taken to the mentioned schools and the teachers who graduated from these educational institutions by receiving culture and vocational education were assigned to the villages. Village Institutes showed more success than establishment goals during their activities. They ensured the raising of an enlightened generation that revealed the problems of the village and its inhabitants. One of these institutes is Pazarören Village Institute. In our study, the activities that seem useful in today's education system are included by drawing attention to the aims, objectives, and formations of village institutes in general, by taking the example of the Pazarören Village Institute.

Key Words: Single Party, Village Institute, Village Education, the Pazarören Village Institute, Applied Education.

GİRİŞ

Cumhuriyet'in ilanından sonra Kemalistler[91] diye nitelen yönetici gurubun temel amacı Türkiye'nin bir an önce kalkınması ve muasır medeniyetin bir parçası haline gelmesi idi. Bu anlamda literatürde Atatürk dönemi (1923-1938) diye ifade edilen yıllar arasında radikal bir

[91]Batıcı, Pozitivist ve Seküler bir zihin yapısına sahip olma hali ifade edilmektedir.

şekilde toplum hayatını derinden etkileyecek inkılâplar hayata geçirildi. Bu dönemde uygulanan politikalardan birisi de köye yöneliş oldu. Söz konusu dönemde Türkiye nüfusunun %80'i sayıları 40 bini bulan köylerde içe kapalı ve kendi halinde yaşamakta idi. Bu içe kapalılık hali kendine yeter üretim ayrıca medeniyetin nimetlerinden derin bir yokluk ve yoksulluk hali (eğitim, elektrik, kanalizasyon, sağlık, su, yol vb.) yine dinin gündelik hayatta geleneksel bir anlayışla yaşanması durumunu ifade etmektedir. Bu yüzden köyün dönüşmesi demek Türkiye'nin dönüşmesi anlamına geliyordu. Bu süreçte ülkeyi yönetenler köyü ve buna bağlı olarak da ülkeyi dönüştürme/kalkındırma yolunda eğitime işlevsel bir anlam yüklemişti. Bir diğer deyişle bu dönemde eğitim köyün dönüşmesi yolunda bir araç görevi görmüştü.

Cumhuriyetin onuncu yılına gelindiğinde genel manzara ülkedeki yaklaşık kırk bin köyde yaklaşık beş bin köy okulu ve bu okullarda da yaklaşık yedi bin öğretmen bulunmaktaydı. Köylerde bulunan iki milyon kadar öğrenim çağındaki çocuğun ise yaklaşık üç yüz bini üç yıllık köy okullarında okuyabiliyordu (Bayındır Uluskan, 2010: 95). Bu olumsuz şartların değişmesi yolunda kökleri Atatürk dönemine kadar uzanan "*Köy Enstitüleri*" Türkiye'nin eğitim alanındaki özgün bir denemesi oldu. Bu özgünlüğü Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, "*Kimseyi taklit etmeyerek kendi ihtiyaçlarımıza göre kendimizin olarak, belki de başkalarına örnek olacak şekilde kurduğumuz müesseseler*" (Çakmak, 2018: 42) olarak tanımlıyordu.
İkinci Dünya Savaşı koşullarında uygulamanın hayata geçmesinde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün özel ilgisi Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un gayretleri etkili oldu. 17 Nisan 1940 tarihinde Türk köylüsünün hayatına giren bu kurumlar kapatıldığı 27 Ocak 1954 tarihine kadar ülkenin 21 farklı noktasında köye öğretmen yetiştirdi. 1941-1954 yılları arasında köye öğretmen yetiştiren enstitüler sadece eğitim alanında değil, ekonomi, sağlık, sosyal alanlarda da köyün ve köylünün dönüşümünü amaçladı. Bu doğrultuda Kemalist yönetici gurup için Köy Enstitüleri eliyle kırsal nüfusa ulaşmak, ekonomik etkinliklerde siyasal ve ideolojik yönelimlerde rehber olabilmek; üretken, Cumhuriyete ve ilkelerine bağlı insanlar yetiştirmek temel hedef olmuştu. Yetişek bu insanlar Cumhuriyetçi, Milliyetçi ve Lâik olacaktı.
Bu çalışmada Türkiye'nin 1940'lı yıllarda köyü ve köylüyü dönüştürmeyi amaçlayan Köy Entitüsü denemesi ve Kayseri Pazarören Köy Enstitüsü ele alınmıştır. Söz konusu denemede Tek Parti yönetimi ideolojik hedeflerinin yanı sıra, belirli iktisadi, kültürel ve toplumsal hedefler gütmüştür. Uygulamalı eğitim sistemine dayalı olan enstitülerde hedef, köy çocuklarının eğitilmesi olmuştur. Bu sebeple söz konusu okullara köy çocukları alınmış ve bu eğitim kurumlarında kültür, iş ve meslek eğitimi alarak mezun olan öğretmenler köylerde görevlendirilmişlerdir. Köy Enstitüleri, faaliyette bulundukları dönemde kuruluş amaçlarının çok üstünde bir başarı göstermiştir. Köyün ve köyde yaşayanların sorunlarını ortaya koyan aydın bir neslin yetişmesini sağlamıştır. Bu anlamda Fakir Baykurt, Mahmut Makal, Mehmet Başaran, Talip Aydın yazdıklarıyla edebiyat ve yazın hayatında isimlerini duyuran köy enstitülüler olmuştur. Çalışma hazırlanırken kaynakçada gösterilen çalışmalardan faydalanılmış bunlardan elde edilen veriler analiz edilmeye çalışılmıştır.

1. KÖY ENSTİTÜLERİNE GİDEN YOL

Osmanlı Devleti'nde İkinci Meşrutiyet döneminde başlayan köye dönük ilgi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte Türk ulus kimliğine dayalı yeni rejimin toplumsal meşruiyetini sağlama yolunda daha da önem kazandı[92]. Bu noktada ilk gelişme İzmir İktisat Kongresi'nde (17 Şubat-4 Mart 1923) eğitim ve ziraat konuları ile ilgili kararlar alınmasıdır. Bu kararlar; "*Köylerdeki ilkokullarda geniş bahçeler, ahır ve kümesler bulunmalı; bunlar öğretmen denetiminde öğrenciler tarafından işletilmeli ve böylece çiftçilik çocuklara 'ameli' olarak öğretilmelidir. Orta ve yüksekokulları bitiren erkek ve kız öğrenciler ve medrese mezunları köylere giderek en az 1 yıl öğretmenlik yapmalıdırlar*" (İnan, 1989: 21-22) şeklinde ifade edildi. Milli Eğitim Bakanı İsmail Safa Bey'e sunduğu raporunda ABD'li Profesör J. Dewey Türkiye nüfusunun kırsal özellik taşımasından hareketle köyler için ayrı köy öğretmen okullarının açılmasını ve köy hayatına uygun eğitim ve köy öğretmeni yetiştirilmesini önermişti. Dewey, köy okullarında köylülerin ihtiyaçlarını hesaba katmaksızın kurulabilecek bir eğitim sisteminin ülkenin ihtiyaçları ile örtüşmeyeceğini söyleyerek köy öğretmen okulları açılmasını bir zorunluluk olarak değerlendirmişti (Dewey, 1939: 14-17). Yine Alman Profesör Kühne'de raporunda, İlköğretim programlarında pratik bilgilerin yer alması, köy öğretmen okullarına yetenekli köy çocuklarının seçilmesi önerisinde bulunmuştu (Yetkin, 2020: 226). Bu raporlar sonrasında Kemalist seçkinler Türk İnkılâbını halka benimsetmek ayrıca okuma yazma oranını yükseltmek amacıyla Harf İnkılâbına (1928) giriştiğinde "*Millet Mektepleri*" açarak eğitim seferberliğine girişti. 1930'lu yıllar boyunca şehir merkezlerinde başlayan "*Halkevleri*" çalışmaları örgün eğitimin dışında kalan geniş kitlelere ulaşmayı amaçlarken aynı şekilde 1940'lı yıllar boyunca "*Halkodaları*" ile kırsalı da kuşatacak şekil aldı. Halkevlerinin ve halkodalarının kendine göre küçük kitaplıkları ve çalışma kolları vardı. Buralara gelen herkes dergi, gazete, kitap vb. okuyabiliyor ayrıca faaliyetlere ücretsiz bir şekilde katılabiliyordu (Karataş, 2020: 114-137).

Bütün bunlara rağmen daha geniş ve yeterli önlemler almak; eğitim alanında daha köklü adımlar atılması zorunluluğu süreç içerisinde ortaya çıkmıştı. 1927 yılında yapılan nüfus sayımına göre 13.648.270 olan Türkiye toplam nüfusunun yaklaşık %75,8'i köylerde yaşarken ekonominin önemli bir bölümü tarıma dayalı idi. Buna ek olarak 30 binin üzerinde köyün okulu yokken köydekilerin %20'si okuyabilmekteydi (Yiğit, 2012: 316). Bu da bize gösteriyor ki Kemalist kadroların önündeki en önemli sorunlardan biri medeniyetin nimetlerinin köye ulaştırılması idi. Bu doğrultuda dönemde eğitim yolu ile köyü kendi içinde dönüştürmek için eğitime bir araç görevi yüklendiğini söylemek mümkündür. Atatürk'ün yönlendirmesiyle 1935 yılında Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan köyün içinden gelen, oranın şartlarını bilen insanlardan yararlanılması fikrini pratiğe dökecekti. Bu doğrultuda, 1936'da Eskişehir'in Çifteler bucağındaki Mahmudiye köyünde bir eğitmen kursu açıldı. Eğitmen kursunun insan kaynağı askerliğini

[92]Köye dönük ilgi konusunda söz konusu iki dönem arasındaki temel fark İkinci Meşrutiyet döneminde köy meselesi daha çok halka doğru gitme, onu üstten dönüştürebilme ve aydın romantizmi çerçevesinde ele alınırken Cumhuriyet döneminde ise; yeni kurulan ulus devletin temel yapı taşı olma özelliği olmuştur. Bahar Arslan, **II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e İki Devrim; İki Süreç**, Islık Yayınları, İstanbul, 2016, s. 284.

onbaşı/çavuş olarak yapan ve okuyup yazabilen köylü gençlerdi. Bu gençler altı aylık bir kurstan sonra eğitmen unvanıyla köylere ve üç yıllık ilkokullara gönderilerek öğretmen sıkıntısı giderilmeye çalışıldı. Tonguç tarafından "*Köy Terbiyecisi*" olarak da adlandırılan eğitmenler, genellikle 150'den az kişinin yaşadığı köylerde hem eğitim işlerini gerçekleştirecek hem de köylülere ziraat işlerini modern bir usulde nasıl yapacaklarını öğretecek bir görevle donatılmışlardı (Arslan, 2016: 272). 1937-1947 döneminde köy eğitmen kurslarından 8675 eğitmen mezun olmuş ve köylere gönderilmişti (Ergün, 1997: 214). Yine aynı yıl içinde nüfusu 400'ün üzerinde olan köylere öğretmen yetiştirmek amacıyla Çifteler (Eskişehir) ve Kızılçullu (İzmir) Köy Öğretmen Okulları açıldı. Bunlar sonradan 17 Nisan 1940 tarihinde çıkarılan "*Köy Enstitüsü Kanunu*" ile Köy Enstitülerine dönüştürülecek projenin de örneğini oluşturdu (Torun, 2006: 188).

Özetlemek gerekirse Köy Enstitüleri her ne kadar Milli Şef/ İnönü döneminde pratiğe dökülse de Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte başlayan ilköğretim davasının bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve bunu çözme iddiası taşımıştır. Ayrıca Köy Enstitüleri ile dönemin yöneticileri Cumhuriyetçi, Milliyetçi ve Lâik düşünceyi toplumun en ücra köşelerine kadar ulaşmayı amaçlamıştır.

2. KÖY ENSTİTÜLERİ'NİN AÇILIŞI VE AMAÇLARI

Eğitmen Yetiştirme Kurslarının başarısı Köy Enstitülerinin kurulmasını hedefleyenlerin cesaretini artırdı. Köy Enstitülerinin kuruluşunda köy-kent farkının ortadan kaldırılmasından ziyade her iki yaşam alanının kendi şartları içinde varlıklarını devam ettirerek ortak ideallere bağlanması hedeflendi. Bu anlamda köyden şehre akın akın göç edilmesini önlemede amaçlandı(Ilgaz, 1999: 323; Çelik, 2021: 225). Köy Enstitüleri ile kısa zamanda ve çok sayıda öğretmen yetiştirerek devlet bütçesine yük bindirmeden köyün eğitim sorununu çözmek amaçlandı. Yine Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Köy Enstitüleri ile çok sayıda, köy yaşamını tanıyan, köylüye önderlik edebilecek partinin ilerideki atılımlarını destekleyecek ve bu konuda yol gösterebilecek öğretmenler yetiştirmeyi ayrıca toprak reformuna destek olacak önderlerini oluşturmayı hedefledi (Koçak, 2010: 122). Bu anlamda Kayalının da ifade ettiği gibi Köy Enstitülerini tipik tek parti dönemi kurumları olarak ifade etmek mümkün olup bu durum onun çok partili hayata geçiş sonrasındaki varlığını da doğrudan etkilemiştir (Kayalı, 2001: 199-209). Bununla birlikte Köy enstitülerinin pratiğini yapan Tonguç, "*Köyü kalkındırmayı değil, kendi unsurlarıyla içinden canlandırmaya çalışmak ve bilinçlendirmek"* olarak gördüğü enstitülerin amacını *"Büyük ölçüde güçlü vatandaş, yani sosyal bilinçte insan ve memleketin siyasal, ekonomik ve kültürel hayatının gelişmesine katılacak, yani doğanın bütün güçlerine tutsak değil, egemen olabilecek bir güçte iş adamı yetiştirmek olmalıdır. Bizi bu amaca götürecek, okulda kitap öğretimi değil, iş eğitimi olacaktır.*" (Tonguç, 1933: 154) şeklinde ifade etmektedir. Köy Enstitüleri dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un yoğun gayreti ayrıca Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün özel ilgisi sonucunda 17 Nisan 1940 tarihinde 3803 sayılı "*Köy Enstitüleri ve Köye Lüzumlu Sanat Erbabı Yetiştirme*

Kanunu"[93] ile kuruldu. Söz konusu kanununda; Köy öğretmeni ve köye yararı olabilecek meslek erbabı yetiştirmek üzere, ziraat işlerine elverişli toprağı olan yerlerde Milli Eğitim Bakanlığınca Köy Enstitüleri'nin açılacağı ifade ediliyordu. Ayrıca enstitülerden mezun olan öğretmenler, görev yaptıkları yerlerde eğitim ve öğretim faaliyetlerine ek olarak ziraat işlerinin yapılması için modern yöntemleri kullanarak köylüye örnek oluşturacak atölye, bağ ve bahçe gibi unsurlar meydana getirecekti. Yine kanununda söz konusu okulların insan kaynağı ve nitelikleri açıkça belirtilmişti. Buna göre okullara öğrenci; enstitüye bağlı bölge köylerinden, çiftçi ailelerinin çocukları içerisinden, 10-15 yaşları arasında, sağlık problemi olmayan, evli ya da nişanlı durumda bulunmayan, köy ilkokulu mezunu olan erkek-kız öğrenciler arasından seçilecekti. Öğrenim süresi 5 yıl olan enstitülerde öğrenciler kültür dersleri, tarım dersleri ve çalışmaları ile teknik dersleri ve çalışmaları başlıkları altında yoğun bir eğitime tabi olacaktı. Ayrıca 3803 sayılı kanuna göre köy enstitülerine aşağıdaki okulları bitirenlerin atanacağı belirtilmişti. Bunlar; yüksekokul ve üniversite fakültelerinden mezun olanlar, Gazi Eğitim Enstitüsü mezunları, Öğretmen Okulu mezunları, Ticaret Lisesi ve Orta Ziraat Okulu mezunları, Erkek Sanat Okulu ve Kız Enstitüsü mezunları, Köy Enstitüsü mezunları ve İnşaat Usta Okulu mezunlarıdır. Bunlardan başka her türlü Teknik Meslek Okulu mezunları da köy enstitülerine öğretmen olarak atanacaktı. Yine uzman işçiler enstitüde gündelik ya da aylık ücretle usta öğretici olarak çalışabileceklerdi (Toprak, 2008: 69). Kanun metnine bakıldığında, köy çocuklarının bilimsel metotlarla üretim konusunda eğitilmelerini sağlamak üzere hem eğitim hem de üretim faaliyetlerinde rehberlik edecek öğretmenlere sahip, devlet bütçesine ciddi yük getirmeyecek, köy içinde kendi kendini çevirebilen ve hızlı sonuç veren bir sistemin öngörülmektedir.

3803 sayılı kanundan iki yıl sonra 19 Haziran 1942 tarihinde 4274 sayılı "*Köy Okulları ve Köy Enstitüleri Teşkilat Kanunu*" ile de köy okullarının ve köy enstitülerinin teşkilatlanma esasları belirlendi (Yılmaz, 2019: 168). Bu kanun ile enstitü öğretmenlerinin görevleri açıklanmaktaydı. Buna göre öğretmen; Köy okulu binasının, işliğinin/atölyesinin yapılışında ve bahçenin kuruluşunda çalışmanın yanında, bu okullara verilen eşyayı iyi bir şekilde muhafaza edecek ayrıca hayvanlara bakacak ve onları üretecekti. Bunlara ek olarak okula mahsus araziyi örnek olabilecek şekilde işletecek; köyde okul öğrencisinin eğitim ve öğretimiyle ilgili her türlü tedbirleri alacak; köy halkının milli kültürünü yükseltecek şekilde, onları sosyal hayat bakımından zamanın gereklerine göre yetiştirecekti. Ayrıca köyde ve yakın çevrede bulunan tarihi eserlerin onarılması yine nesli tükenmekte olan bitki ve hayvan cinslerinin tespiti ve korunmasıyla ilgili işlerde muhtarla, köylülerle ve ilgili diğer unsurlarla birlikte çalışacaktı. Son olarak Öğretmen muhite ve temin edilecek vasıtalara göre köy çocuklarının hareketli ve canlı vasıflarla yetiştirilmeleri için gereken her türlü teşebbüslerde bulunacaktı (Dokuyan, 2013; 34-35).

[93]Kanunun resmi gerekçesi, Türkiye'de 1935 sayımına göre erkeklerin sadece %23'ünün, kadınların ise %9'unun okuma yazma biliyor olması ve kırsal kesimde toplumsal değişimi sağlayacak liderlere ihtiyaç duyulması idi. Bununla birlikte teklif, TBMM'de 278 oyla kabul edilirken 148 milletvekilinin oylamaya katılmaması Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) içerisindeki örtülü muhalefeti ortaya çıkarmıştı. Öyle ki toprak ağası olan Eskişehir Milletvekili Emin Sazak teklife "*evet*" derken İstanbul Milletvekili Kazım Karabekir ise, köy-kent ayrımının derinleşeceğini gerekçe göstererek "*hayır*" oyu kullanmıştı. Rıdvan Akın, **Türk Siyasal Hayatı (1908-2000**), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 320.

Kanun çerçevesinde ilk olarak ülkenin 11 farklı noktasında köy enstitüsü açılırken 1937-1938 döneminde açılan 3 öğretmen okulunun da enstitüye çevrilmesiyle sayı 14 oldu. 1948'e gelindiğinde ülke genelinde enstitü sayısı 21'e ulaştı (Ayas, 1948: 345). Buna ek olarak 1942-1943 eğitim-öğretim yılıyla birlikte Köy Enstitülerinde ihtiyaç duyulan öğretmenleri yetiştirmek amacıyla Hasanoğlan Köy Enstitüsü bünyesinde Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü kuruldu. Eğitim süresi 3 yıl olan Yüksek Köy Enstitüsü; bölge okullarının öğretmen ve başöğretmenleri ile gezici başöğretmenlerini, köy okulları müfettişlerini yetiştirmek, köy okulları ve Köy Enstitüleri ile ilgili bilimsel araştırmalar ve deneyler yapmakla yükümlüydü. Bu kurum Ocak 1945'ten itibaren, 3 ayda bir, Köy Enstitüleri Dergisi'ni çıkardı. (Gazalcı, 2015: 38). Bu kurumun ortaya çıkmasıyla birlikte artık Köy Enstitüleri kendi öğretmenlerini yetiştirecek düzeye ulaştı.

Tablo 1: Açılış Tarihlerine Göre Köy Enstitüleri ve Çevreleri

Köy Enstitüsü	**Kuruluş Tarihi**	**Bölgeleri**
•Eskişehir-Çifteler (Köy Öğretmen Okulu 30 Ekim 1937)	1940	Eskişehir-Ankara-Afyonkarahisar-Konya
•İzmir-Kızılçullu (Köy Öğretmen Okulu 30 Ekim 1937)	1940	İzmir-Afyonkarahisar-Manisa-Muğla
•Kırklareli/Lüleburgaz Kepirtepe (Köy Öğretmen Okulu 14 Kasım 1938)	1940	Kırklareli-Edirne-Tekirdağ-İstanbul
•Kastamonu-Gölköy	1940	Kastamonu-Çankırı-Çorum-Sinop-Zonguldak
•Samsun/Lâdik-Akpınar	1940	Samsun-Amasya-Tokat
•Antalya-Aksu	1940	Antalya-Mersin-Muğla
•Balıkesir-Savaştepe	1940	Balıkesir-Çanakkale-Kütahya
•Adapazarı-Arifiye	1940	Kocaeli-Bilecik-Bolu-Bursa-İstanbul
•Isparta-Gönen	1940	Isparta-Burdur-Denizli
•Trabzon/Vakfıkebir-Beşikdüzü	1940	Trabzon-Gümüşhane-Giresun-Ordu
•Adana/Bahçe-Düziçi	1940	Adana-Gaziantep-Hatay-Kahramanmaraş-Mersin
•Kayseri-Pazarören	1940	Kayseri-Kırşehir-Niğde-Sivas-Yozgat
•Malatya-Akçadağ	1940	Malatya-Bingöl-Mardin-Muş-Sivas-Diyarbakır-Elazığ-Şanlıurfa-Tunceli

•Kars-Cılavuz	1940	Kars-Ağrı-Artvin-Erzurum
•Ankara-Hasanoğlan	1941	Ankara-Çankırı-Kırşehir
•Konya/Ereğli-İvriz	1941	Konya-Niğde-Nevşehir-Mersin
•Sivas/Yıldızeli-Pamukpınar	1942	Sivas-Erzincan
•Erzurum-Pulur	1943	Erzurum-Bingöl
•Diyarbakır/Ergani-Dicle	1944	Diyarbakır-Bitlis-Mardin-Siirt-Şanlıurfa
•Aydın-Ortaklar	1944	Aydın-Muğla
•Van-Erciş	1948	Van-Hakkâri

Kaynak: Aydın, 2018: 80.

Yukarıdaki tabloya bakıldığında CHP'nin fırsat eşitliği temelinde kurduğu 21 köy enstitüsü ile Türkiye Coğrafyasının tamamını kucaklamayı ayrıca tarımsal kalkınmayı köy eğitimi meselesi üzerinden çözmeyi amaçladığını söylemek mümkündür.

Köy Enstitüleri Kanunu'nun birinci maddesinde Köy enstitüsünün amacı, "*Köy öğretmeni ve köye yarayan diğer meslek erbabını yetiştirmek üzere ziraat işlerine elverişli arazisi bulunan yerlerde, Milli Eğitim Bakanlığınca köy enstitüleri açılır*" (TBMM, 1940: 82-90) şeklinde belirtilmişti. Kanunda da ifade edildiği şekliyle Köy Enstitüleri yalnızca köye öğretmen yetiştirmeyecekti, bu kurumlar aynı zamanda köyün şiddetle ihtiyaç duyduğu sağlıkçıyı ve tarımcıyı da yetiştirecek ayrıca köyü 20. Yüzyılın bilim ve teknolojisine, uygulama düzeyine dâhil edecekti. Bu anlamda tek değil, çok amaçlı diyeceğimiz bu okullar kendilerine ait arazilerde kuruldukları bölgenin tarımsal ürün özelliklerine dönük uygulamalı modern tarım metotlarıyla üretim yapacaktı. Örneğin; Kırklareli Kepirtepe Köy Enstitüsü ayçiçeği, Aydın Ortaklar Köy Enstitüsü pamuk ve incir, Kars Cılavuz Köy Enstitüsü arıcılık ve bal, Isparta Gönen Köy Enstitüsü elma ve gül ve Trabzon Beşikdüzü Köy Enstitüsü balıkçılık üretimi yapıyordu. Kartoğlu'nun da ifade ettiği şekliyle Köy Enstitüleri "*Kırsal alanı kalkındırma, Türk insanına ulusal bilinç kazandırma, Türk insanını ulusal hedeflerin dayanağı haline getirme noktasında belli düzeyde bilgi ve beceri sahibi kılma*" amacı gütmüştü. Bu amacı yerine getirirken de yöntem olarak amaç için liderlik yapacak insan malzemesini yine köyden seçip ve bu çevrede yetiştirmeyi benimsemişti (Kartoğlu, 1989: 406).

Buraya kadar söylenenleri değerlendirmemiz gerekirse Köy Enstitülerinin nüfusun önemli bir bölümünün okuma-yazma bilmemesi, kısa sürede ciddi sayıda öğretmen yetiştirilmesi zorunluluğu, öğretmenin köyden ayrılmasının önüne geçme; bunlara ek olarak köylülerin modern zirai üretime elverişli bilgilerle ve yeni rejimin hedefleri doğrultusunda eğitilmelerini sağlama amacı taşıdığını söylemek mümkündür.

3. KÖY ENSTİTÜLERİ'NİN EĞİTİM-ÖĞRETİM PROGRAMI

Köy Enstitüleri, 17 Nisan 1940 tarihinde kurulmasına rağmen enstitülere ait ilk resmi öğretim programı 1943 tarihini taşımaktadır. Buna göre enstitüler ilkokuldan sonra 5 yıl öğretim yapacaktı. Bu süre içinde kültür dersleri (114 hafta), Ziraat ders ve çalışmaları (58 hafta), teknik ders ve çalışmaları (58 hafta) olarak düzenlenmişti. Her sınıfta haftalık ders dağılımı ise: Kültür dersleri (22 saat), Ziraat dersleri ve çalışmaları (11 saat), Teknik dersler ve çalışmalar (11 saat)

şeklinde belirlenmişti. Bir eğitim ve öğretim yılı on buçuk ay olarak belirlenirken kalan zaman ise tatil olarak düzenlenmişti. Enstitü mezunları 5 yıllık eğitimleri sonrasında köylerinde 20 yıllık zorunlu görev yapmakla yükümlülük altına giriyordu. Devlet, öğretmenlerin kullanacakları aletleri ve toprağı temin ederken okul ve öğretmen evinin yapımından köylüler sorumlu idi. Ayrıca Öğretmen, maaşının yanı sıra zirai gelirlerle de geçimini destekleyecekti Çavdar, 2013; 417). Aşağıdaki tabloda 1943 tarihli ilk programda; enstitülerde gösterilen kültür, teknik ve ziraat dersleri verilmiştir.

Tablo 2: Köy Enstitüleri öğretim programına (1943) göre ders grupları ve dersleri

Kültür Dersleri	**Ziraat Dersleri ve Çalışmaları**	**Teknik Dersler ve Çalışmalar**
•Türkçe ve El Yazısı •Tarih •Coğrafya •Yurttaşlık Bilgisi •Matematik •Fizik •Kimya •Tabiat ve Okul Sağlığı •Yabancı Dil •Resim-iş •Beden Eğitimi •Müzik •Askerlik •Ev İdaresi ve Çocuk Bakımı •Öğretmenlik Bilgisi -Toplum Bilim -İş Eğitimi -Çocuk ve İş Ruh Bilimi -İş Eğitimi Tarihi •Ziraat Ekonomisi ve Kooperatifçilik	•Tarla Ziraatı •Bahçe Ziraatı -Fidancılık -Meyvecilik -Bağcılık -Sebzecilik •Sanayi Bitkileri Ziraatı •Kümes Hayvanları Bilgisi •Arıcılık •Balıkçılık •Ziraat Sanatları	•Köy Demirciliği -Nalbantlık -Motorculuk •Köy Dülgerliği -Marangozluk •Köy Yapıcılığı -Tuğla ve kiremitçilik -Taşçılık -Kireççilik -Duvarcılık ve sıvacılık -Betonculuk •Köy ve El Sanatları (Kızlar) -Dikiş, biçki ve nakış -Örgü ve dokumacılık -Ziraat Sanatları

Kaynak: Akyüz, 2006: 394

Yukarıda görüldüğü gibi Köy Enstitüleri'nde kültür dersleri içinde din eğitimine yer verilmezken başta Askerlik olmak üzere ulusal oyunları kapsayan Beden Eğitimi ve Kooperatifçilik dersleri ilgi çekicidir. Askerlik dersi haftada ikişer saat olarak bütün öğrencilere zorunlu tutuluyordu. Burada müfredatta askerlik dersine yer verilmesini İkinci Dünya Savaşı atmosferi ile açıklamak mümkünken din dersine müfredatta yer verilmemesini "*Hümanist Kültür*" [94] anlayışı doğrultusunda laikliğin radikal şekilde yorumlanmasıyla açıklanabilir. Yine kooperatifçilik dersi ile de Türk köylüsüne birlikte hareket ederek ekonomik özgürlük sağlamanın amaçlandığı görülmektedir.

Köy Enstitülerinde, Ziraat İşleri ve Köyde işe yarayacak bir mesleği öğretmek amacıyla Atölye işleri ve Zirai faaliyetlere katılma noktasında erkek ve kız öğrenci ayrımı yapılmazdı. Ayrıca söz konusu kurumlarda ezbere dayalı eğim ve öğretim yerine deneye, araştırmaya dolayısıyla da pratiğe dayalı zor bir eğitim ve öğretim yapılıyordu. İlkokulu bitiren köy çocukları sınavla alındıkları bu okulların yapımında görev alıyordu. Bu durum ise Osmanlı'dan Cumhuriyet'e angarya geleneğinin devamı olarak görülmekte ve dönemde eleştiri konusu olmaktaydı (Yıldız-Akandere, 2018: 288-291).

Diğer taraftan Köy Enstitülerinde uygulanan yöntem "*iş içinde, iş vasıtasıyla, iş için*" sözüyle sloganlaşırken, bu yöntem Tonguç tarafından "*Bu hareket her talebede ruhi ve bedeni faaliyet uyandırmayı, başka bir tabirle söylemek lazım gelirse, iş yaparak bir şey öğretmeyi ön plana alan bir terbiye metodudur.*" (Tonguç, 1933: 9) şeklinde ifade edilmişti. Bu anlayış doğrultusunda enstitülerde her öğrencinin kendi işini kendisinin yapması; gündelik ve haftalık nöbet görevlerini yerine getirmesi önemliydi. Birinci yılda tüm öğrencilerin her alanda çalışması sağlanarak baskın yetenekleri araştırılıyordu. Bu süreçteki gözlemlere göre ikinci ders yılında, her öğrenci eğilimine ve görev alacakları köylerin durumuna göre sanat kollarına ayrılıyordu. Bundan sonraki süreçte her öğrenci mezun oluncaya kadar ilgili alanlarda ustalaşıyordu. Bu noktada köy temel meslekleri olarak kabul edilen "*demircilik*", "*dülgerlik*", "*yapıcılık*" alanlarından biri erkek öğrencilerin tercihine sunulurken "*biçki-dikiş*", "*örgü ve dokuma*", "*ziraat sanatları*" alanlarından biri de kız öğrencilerin tercihine sunuluyordu.Üçüncü yılın sonuna kadar yapılan gözlemlerde, öğretmenlik yeteneği olmadığı tespit edilen bir öğrenci kendisine de sorularak en çok başarı göstereceği düşünülen bir sanat dalında uzmanlaşması sağlanarak toplum hayatına atılıyordu. Buna ek olarak yine üçüncü sınıfın sonunda öğretmenlik yeteneği olmadığı tespit edilen öğrencilerin sağlık memuru ve ebe bölümlerine ayrılması sağlanıyordu. Bu öğrenciler iki yıl süreyle Sağlık Bakanlığı uzmanlarınca yetiştirildikten sonra köy sağlık memurluklarına ve köy ebeliklerine atanıyordu Aydoğan, 1998: 170). Buradan hareketle toplum hayatının geleceği açısından Köy Enstitülerinde insan malzemesinden üst düzeyde verim almanın öncelik olduğunu söylemek mümkündür.

[94] Dönemdeki "*Hümanist Kültür*" anlayışını Yücel"…Bizim anladığımız hümanizma: Lâtin ve Yunanda duran kapalı bir hümanizma değildir; daha gerilere giderek, nerede insan ve onun eseri varsa oralara kadar sokularak, tabiat karşısında yaratıcı ve yapıcı kudretini hayra kullanan bütün insanlığı maddesi ve manasıyla kavramadır." şeklinde ifade etmektedir. Hasan Ali Yücel, **Köy Enstitüleri ve Köy Eğitimi ile İlgili Yazıları-Konuşmaları**, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı, Ankara, 1997, s. 115-116.

Dayağın ve cezanın yasak olduğu Köy Enstitülerinde kişilik gelişimi temel amaçtı. Bu amacı gerçekleştirme noktasında enstitüler sorumluluk verme, yetki kullandırma, tartışma, eleştirme vb. uygulamalar hayata geçirilmekteydi. Ayrıca enstitülerde evrensel değerlere daha fazla önem verilirdi. Bu anlamda müzik ve diğer sanat dalları arasında gelenek ve yerli birikim yok denecek kadar azdı. Ulusal değer olan saz çalma öğrencilere öğretilirken her öğrencinin keman, mandolin, piyano çalması istenirdi (Gündüz, 2019: 266). Bununla birlikte enstitülerde serbest okumaya önem verilirdi. Her sabah bir saat gerçekleşen bu uygulama sırasında öğretmenler öğrencilere birer defter tutturuyordu. Öğrencilerden bu defterlere okudukları kitaplarla ilgili değerlendirme yapmaları isteniyordu. Beş yıllık enstitü sürecinin sonunda bu defterler toplanırken, her öğrenciye bu süreçte okuduğu kadar kitap armağan ediliyordu(Kafkas, 2011: 171-172).

Her enstitünün bir döner sermayesi vardı. Kendi başına yetme mantığı üzerine kurulan enstitüler ürettiği ürünü satıp buradan elde ettiği gelirle ihtiyaçlarını karşılardı. Her hafta sonu mutlaka düzenlenen eğlencelerle öğrencilerin sosyalleşmesi sağlanırdı. Bu eğlencelerde yöreye ait oyunlar oynanır, türküler söylenir, şiirler okunur ayrıca tiyatro oyunları da sergilenirdi. Bu noktada örneğin Moliere'den *"Kibarlık Budalası", "Cimri", "Tartuf",* Shakespeare'den *"Hamlet", "Bir Yaz Gecesi Rüyası", "Julius Cezar"*, Beaumarchais'den "*Figaro'nun Düğünü*" ve Galsworthy'den "*Adalet*" adlı oyunlar Hasanoğlan Köy Enstitüsü öğrencileri tarafından okulda yine kendileri tarafından inşa edilen amfi tiyatro da sergilendi (Eyüboğlu, 1979: 16).

Tablo 3: Köy Enstitülerinin Yıllara Göre Gelişimi

Ders Yılları	Enstitü Sayısı	Öğretmen Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Mezun Öğretmen	Mezun Sağlık Memuru
1937-1938	2	12	128	-	128	-	-
1938-1939	3	25	325	16	341	-	-
1939-1940	4	40	1074	107	1181	-	-
1940-1941	14	234	4933	438	5371	-	-
1941-1942	17	294	6987	705	7692	103	-
1942-1943	18	358	8834	837	9671	254	-
1943-1944	18	368	11563	1276	12839	1911	-
1944-1945	20	487	12761	1475	14236	1797	221

1945-1946	20	505	13068	1396	14464	1460	252
1946-1947	20	547	12822	1336	14158	2089	228
1947-1948	20	642	11814	1078	12892	2162	336
1949-1950	21	672	13251	721	13972	1741	91
1950-1951	21	597	13322	773	14095	1760	-
1951-1952	21	570	12647	706	13173	1795	-

Kaynak: İstatistik Yıllığı, 1953: 149.

4. KÖY ENSTİTÜLERİ'NİN KAPATILMASI

CHP tarafından İkinci Dünya Savaşı yıllarında köyü kendi içerisinde dönüştürme iddiasıyla girişilen Köy Enstitüsü (17 Nisan 1940) denemesi 14 yılın sonunda acı bir şekilde sonlandı. Köy Enstitüleri, Demokrat Parti (DP) iktidarınca 27 Ocak 1954 yılında çıkarılan 6234 Sayılı kanunla İlköğretmen okullarıyla birleştirilerek kapatıldı. Ancak enstitülerin kapatılması her ne kadar DP iktidarınca gerçekleştirilse de aslında 1945 yılı sonrasında Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı iç ve dış koşullar bu kurumları açanlara kapatılma sürecini de dayattı. Öyle ki bugün kendilerini sağcı ve sosyalist diye nitelendiren grupların dönemdeki temsilcileri köy enstitülerine dönük yoğun bir eleştiri getirmekteydi. Dönemde sağcılar için köy enstitüleri komünizm ve din düşmanlığının Türkiye'ye sistemli bir şekilde sokulmasının en etkili aracı iken sosyalistler için köylü-şehirli ayrımı yaratarak sınıfsal bir bölünmeye sebep olacağı şeklinde idi (Kalkan, 2018: 74).

Kapatılma sürecinde ilk olarak 1946 seçimleri sonrasında Yücel ve Tonguç görevlerinden alındı. Bundan sonra 5117 ve 5129 sayılı kanunlarla, öğretmene toprak verilmesi sonlandırılırken enstitülere dağıtılmış olan kitaplar, aletler, hayvanlar ve malzemelerin geri alınması yoluna gidildi. Yine 1947 yılında çıkarılan 5012 ve 5210 sayılı kanunlarla köylünün okul yapımı yükümlülüğü kaldırıldı. 1947-1948 ders yılında, Köy Enstitüleri'nin beyni durumundaki Yüksek Köy Enstitüsü kapatıldı. Köy Enstitüleri için 29 Nisan 1947 tarihinde yeni bir yönetmelik hazırlandı. Bu yönetmeliğe göre artık öğretmenler, okul yönetimine etkin olarak katılamayacaktı. Ayrıca öğrencilerin ders dışı çalışmaları sınırlandırıldı. 9 Mayıs 1947 tarihli genelge ile kız ve erkek öğrenciler birbirlerinden ayrıldı. 20 Mayıs 1947 tarihli genelge ile de öğrencilerin serbest okumaları sınırlandırılarak "*seviyelerine uygun kitap okumaları*" istenildi. Bunun klasiklerle ilgili olduğunu düşünmek mümkündür. 1948'te enstitülerin öğretim programı değiştirilerek iş eğitimi ilkesi kaldırıldı (Avcıoğlu, 1995: 498-502). 1950-1951 öğretim döneminde Köy Enstitüleri'nin ders programlarına, haftada bir saat din dersleri konulurken karma eğitime son verildi. (Albayrak, 2044: 376). Sonuçta da DP iktidarında Milli Eğitim Bakanı

Tevfik İleri'nin döneminde 27 Ocak 1954 tarihinde çıkarılan 6234 Sayılı kanunla Köy Enstitüleri ilköğretim okullarıyla birleştirilerek faaliyetlerine son verildi. Faaliyette bulunduğu süreç Köy Enstitülerinden 17.341 öğretmen, 1599 sağlık memuru, 8646 eğitmen yetiştirdi(Yolcu Yavuz, 2019; 241). Hiç kuşkusuz, tıpkı Halkevleri ve Halkodaları gibi Köy Enstitüleri de Tek Parti döneminde ideolojik bir kurum olma özelliği taşımaktadır. Bu kurumların da diğerleri gibi ortadan kaldırılması, DP'nin Tek Parti dönemi ideolojisini tasfiye etme kararlılığının bir uzantısıdır. Burada popülist bir yaklaşımın rol oynamadığını söylemek mümkün değildir. Bu anlamda çok partili dönemde partiler arası propaganda savaşları, bu kurumların hırpalanmasını kolaylaştırmış, konuyu siyasi bir malzeme haline getirmiştir.

Köy Enstitüleri kuruluş amaçlarına uygun ülkeye önemli katkılar sağlasa da köylülerin desteğini alamadığı için çok partili hayata geçince kolayca ortadan kaldırıldı. Köylülerin desteğinin alınamamasında üç nokta öne çıkmıştır. Bunlar;

- *Köyde öğretmen/önder olarak yetiştirilmek üzere küçük yaşlarda ailelerinden koparılan köylü çocukların, 20 yıl süren uzun bir mecburi hizmetle köylerde tutularak, şehir hayatından tamamen izole edilmeleri,*
- *Dini ilgiden tamamen uzak bir eğitim ve hümanist kültürle yetiştirilmeleri,*
- *Köy Enstitülerinde çok yoğun bir ideolojik şartlandırma ile yetişen öğrencilerin, öğretmen olarak gittikleri köylerde kültürel dönüşümü öne çıkarmaları* (Eriş, 2012: 203)

5. PAZARÖREN KÖY ENSTİTÜSÜ

Pazarören Köy Enstitüsü, Kayseri'nin eğitim öğretim tarihi bakımından önemli kurumlarından biridir. Enstitü, Kayseri'ye 80 km, Pınarbaşı ilçesine 25 km uzaklıkta, Kayseri-Malatya, Kayseri-Kahramanmaraş yolu üzerinde Pazarören Nahiye merkezinde bulunan Pazarören Köy Eğitmen Kursunun dönüştürülmesiyle 1941 yılında kuruldu. 17 Nisan 1940 yılında kabul edilen 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu ile ilk açılan 14 Köy Enstitüsü'nden biri olarak açıldı.

Pazarören Köy Enstitüsü en çok Kayseri ve çevresinde yaşayan köy çocuklarının yatılı olarak okuduğu bir eğitim kurumuydu. Enstitünün insan kaynağı başta Kayseri olmak üzere çevresindeki Kahramanmaraş, Niğde, Sivas, Yozgat illeriydi. 1941 yılında yayınlanan Tebliğler Dergisi'nde Pazarören Köy Enstitüsü'ne alınacak öğrenci miktarı hakkında şöyle bir bilgi bulunmaktadır: "*Kayseri ve Yozgat illerine bağlı köylerden yetmiş beşrer öğrenci alınacaktı*" (Kılıç, 2018: 6). Yani 1941-1942 eğitim-öğretim yılında Pazaören Köy Enstitüsü'ne 150 öğrenci alınmıştı.

İlerleyen süreçte enstitünün 800-1000 öğrenci olması tasarlanmış ve buna göre bina yapımına girişilmişti. 3803 sayılı yasayla, Köy Enstitüsü yapılarının inşasında, Ulusal Mimarlık Yarışması ile mimari projelerinin ve vaziyet planlarının gerçekleştirilmesi zorunluluğu söz konusuydu. Pazarören Köy Enstitüsü de sekiz projenin katıldığı bir yarışma sonucunda projelendirildi. Milli Eğitim Bakanlığı'nca yapılan yarışmanın şartnamesinde proje içeriği, uygulayıcıların uyması gerekli koşullar ve projelendirilecek yapılar hakkında bilgiler açılanmıştır. Buna göre enstitü yapım şartnamesinde elli sekiz adet bina inşa edilmesi planlanmıştır. Bu yapılar, okul binası, toplantı binası, atölye binası, mutfak, çamaşırhane ve banyo, idare binası, tavla, ahır ve

kümesler, depolar, revir, Tuvalet ve yüz yıkama yerleri ve öğretme evleri olarak belirlenmiştir. Yarışma sonucunda, şartname ile belirlenen amaç ve isteklere uygunluk açısından Yüksek Mimar Ahsen Yapanar ve Mualla Eyüboğlu ikilisi tarafından hazırlanan Pazarören Köy Enstitüsü Projesi birinci seçilmişti (Çalışır Hovardaoğlu, 2014:585). Bu mimarların hazırladığı projeler doğrultusunda 45 adet farklı amaç güden bina yapılmıştır. Bu binalar[95] yatakhaneler, derslikler, Öğretmenevleri, uygulama bahçeleri, tuvaletler, işlikler/atölyeler, yemekhane, mutfak, ambar, kitaplık, hamam, çamaşırhane, revir, fırın, kooperatif, yönetim binası, elektrik santrali, konferans salonu, uygulama okulu, ağıl, ahır, kümes, arı kovanlığı gibi binalar idi (Tonguç, 1997: 186-187).

Köy Enstitüleri eğitim-öğretim programlarında derslerin %50'si kültür dersleri, %25'i ziraat dersleri, %25'i atölye dersleri olarak belirlenmişti. Bu oranlar bütün enstitüler için geçerli idi. Bununla birlikte Köy Enstitülerinin zirai dersleri ve çalışmaları bölgelerin iklimi, coğrafyası vb. özelliklerine göre düzenleniyor, her enstitü bünyesinde farklı uygulanıyordu. Köy Enstitüleri Öğrenim Programı'na göre (1943), teorik ve pratik olarak toplam 5 yıllık (260 hafta) eğitim verilmesi planlanmıştı. Diğer Köy Enstitülerinde olduğu gibi, Pazarören Köy Enstitüsü'nde de 5 yıl içerisinde okutulacak derslerin dağılımında Kültür derslerine 114 hafta, ziraat dersleri ve çalışmalarına 58 hafta, Teknik ders ve çalışmalara 58 hafta ayrılmıştı. Beş yıllık dönemde sürekli tatiller ise toplam 30 hafta idi. Aşağıdaki tabloda ders geçme defterlerinden hareketle (1941-1942-1943) yıllarında Pazarören Köy Enstitüsünde öğrencilere okutulan kültür dersleri yer almaktadır.

Tablo 4: Pazarören Köy Enstitüsü'nde Okutulan Kültür Dersleri (1943)

Dersler	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf
Türkçe	x	x	x	x	x
Tarih	x	x	x	x	x
Matematik	x	x	x	x	x
Coğrafya	x	x	x	x	
Yurttaşlık				x	x
Tabiiye	x	x	x		
Fizik		x	x	x	x
Kimya			x	x	x
Kooperatif				x	x
Müzik	x	x	x	x	x
Resim	x	x	x		
Jimnastik ve Milli Oyun	x	x	x	x	x
Sağlık Bilgisi				x	

[95]Bu binalar Mimar Ali Salman'ın 10 Temmuz 1999 tarihli raporu ve Mimarlar Odası Genel Merkezi'nin çabaları sonucu Kültür Bakanlığı Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 05 Mayıs 2000 tarihli 2576 sayılı karar doğrultusunda Pazarören'de bulunan binalar arsaları ile birlikte koruma altına alınmıştır. Ali Salman, **İçinde Yaşayanların Anlatımıyla Pazarörenli Yıllar**, Geçit Yayınları, Kayseri, 2013, s. 19.

Genel Ruh Bilgisi				x	
Çocuk ve Gençlik Bilimi					x
Eğitim Bilimleri				x	x
Bilim Tarihi					x
Toplum Bilimleri					x
Öğrenme Metodu ve Uygulama					x
Makine ve Motor		x			x
Yazı		x	x		
Yabancı Dil	x	x	x	x	

Kaynak: Pazarören Ders Geçme Defterleri (1941-1942-1943)

Ders geçme defterlerinden hareketle Pazarören Köy Enstitüsü'nde okuyan bir öğrencinin 5 yıllık sürecin sonunda etraflıca bir kültür dersi aldığı görülmektedir. Bununla birlikte bütün Köy Enstitülerinde olduğu gibi Pazarören Köy Enstitüsü'nde de öğrenciye din dersi verilmesi söz konusu değildir. Bununla birlikte makine ve motor kullanımı erkek ve kızlar arasında ortak görülen tek teknik ders olmasına rağmen Pazarören Köy Enstitüsü ders geçme defterlerinde kültür dersleri içinde anılmıştır.

Tablo 5: Pazarören Köy Enstitüsü'nde okutulan Tarım Dersleri ve İşleri (1943)

Dersler	**1.Sınıf**	**2.Sınıf**	**3.Sınıf**	**4.Sınıf**	**5.Sınıf**
Tarla Tarımı	**x**			**x**	
Sebzecilik	**x**			**x**	
Ağaççılık	**x**			**x**	
Zooteknik (Hayvan Bakımı)	**x**				
Arıcılık	**x**		**x**		
İpek Böcekçiliği	**x**				
Ziraaat Araçları		**x**			
Ziraat Sanatları					**x**

Ziraat İşletmesi				x	
Tavukçuluk		x			
Bağcılık					x
Bitki Hastalıkları ve Çareleri					x

Kaynak: Pazarören Ders Geçme Defterleri (1941-1942-1943)

Ders geçme defterlerinden hareketle Pazarören Köy Enstitüsü'nde okuyan bir öğrencinin 5 yıllık sürecin sonunda köyün ihtiyaç duyduğu tarım ve hayvancılığa dönük bilgi ve beceri edindiğini söylemek mümkündür. Diğer enstitülerde olduğu gibi Pazarören Köy Enstitüsü'nde de ziraat dersi ve çalışmalarına erkek ve kız öğrencilerin hepsinin katılması zorunluydu. Her Enstitü ziraatın belli alanlarında uzmanlaşıyordu. Örneğin Beşikdüzü Köy Enstitüsü balıkçılık; Kars Cılavuz Köy Enstitüsü büyük baş hayvan bakımı; Kastamonu Gölköy Enstitüsü arıcılık ve ipekböcekçiliği; Pazarören Köy Enstitü tarım ürünleri alanında daha yoğun bir eğitim uyguluyordu.

Tablo 6: Pazarören Köy Enstitüsü'nde okutulan Teknik Dersleri ve Çalışmaları (1943)

Dersler	**1.Sınıf**	**2.Sınıf**	**3.Sınıf**	**4.Sınıf**	**5.Sınıf**
Demircilik	x	x	x	x	x
DülgerlikMarangozluk	x	x	x	x	x
Yapıcılık	x	x	x	x	x
Fotoğrafçılık	x	x			x
Pratik Bilgiler	x				
Biçki-Dikiş	x	x	x	x	x
Çocuk Bakımı			x	x	x
Halıcılık-Dokumacılık-Örgü İşleri	x	x	x	x	x
Nakış-Çamaşır	x	x	x	x	
Ev İdaresi			x		

Kaynak: Pazarören Ders Geçme Defterleri (1941-1942-1943)

Diğer Köy Enstitülerinde olduğu gibi Pazarören Köy Enstitüsü'nde de yukarıdaki derslerden erkek öğrenciler birinci sınıfta bütün teknik dersleri alırken ikinci sınıfta yetenekleri ve öğretmenlerinin görüşüne göre Demircilik, Dülgerlik-Marangozluk ya da Yapıcılık derslerinden birisinde uzmanlaşmaktaydı. Aynı şekilde kız öğrencilerde Biçki-Dikiş, Halıcılık-Dokumacılık-Örgü İşleri, Ev İdaresi ve Çocuk Bakımı derslerinden birisinde uzmanlaşmaktaydı (Çakmak, 2018: 50-51).

Bunlara ek olarak köylünün modern esaslara uygun tarımsal üretimde bulunması için teknik dersler, ziraat dersleri ayrıca işletme ekonomisi ve kooperatifçilik dersleri de okutulmuştu.

Bütün bunlardan hareketle köylünün üretim alanlarında örgütlenmesi ve çağdaş bir kalkınma anlayışı edinmesinin hedeflendiğini söylemek mümkündür.

Enstitülerin mekânsal düzenleniş biçiminde temel belirleyen eğitim ve uygulamanın bir arada gerçekleştirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda Pazarören Köy Enstitüsü de iki kısımdan meydana gelmiştir. Bunlar; barınma, eğitim, idare, kültür ve spor faaliyetlerini gerçekleştirildiği kısım ile enstitü uygulama alanının yer aldığı bölümdür. Birinci kısım, Kayseri-Malatya Yolu'nun batısındaki Pazarören yerleşmesinin merkezinde eğimli bir arazi üzerinde, çevresi bahçe duvarlarıyla çevrilmiş, yaklaşık 10 hektarlık bir alana oturmuştur. Genel olarak yapılar tek katlı ve taş kullanılarak yapılmıştır. Yapılarda kullanılan malzeme yakınlardaki taş ocağından sağlanırken kendi kendine yeten ekonomi anlayışının da pratiği hayata geçirilmiştir.

Diğer taraftan Pazarören Köy Enstitüsü'nün üretim faaliyetini örneklendirmek gerekirse 1944 yılında başta arpa ve buğday olmak üzere fasulye, ıspanak, kabak, kayısı, mercimek, nohut, patates, salatalık, sarımsak, soğan gibi mahsuller üretilmiştir. Yine arıcılık, büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık ayrıca et, süt, peynir, yağ, yoğurt üretimi yapılmış ayrıca kış günlerinde samana ihtiyacı olan köylere de saman yardımı yapılmıştır (Gedikoğlu, 1971: 117-118). Gedikoğlu'nun verdiği bilgilerden de görüldüğü gibi Pazarören Köy Enstitüsü daha çok tarım ürünleri noktasında öğretime yoğunlaşmakla birlikte büyük ve küçükbaş hayvancılık ayrıca bunlardan elde edilen ürünlerde söz konusudur.

Tablo 7: Pazarören Köy Enstitüsü'nde Müdür Şevket Gedikoğlu döneminde Yapılan Eşya Çeşidi ve Sayısı

İşlikler	**Yapılan Eşyanın Çeşidi**	**Yapılan Eşyanın Sayısı**
Demircilik İşliği	109	8989
Dülgerlik-Marangozluk İşliği	60	555
Yapıcılık İşliği	30	30
Biçki-Dikiş İşliği	55	19906
Toplam	**254**	**29480**

Kaynak: Gedikoğlu, 1971: 122

Müdür Gedikoğlu'nun verdiği bilgilerden hareketle Pazarören Köy Enstitüsü'nün yaptığı üretimle kendi kendine yettiğini, ayrıca çevresinde bulunan köylere de üretim temelinde ekonomik destek verdiğini söylemek mümkündür. Diğer taraftan Pazarören Köy Enstitüsü'nden mezun olan öğretmenlere hem mesleki ihtiyaçlarını karşılamak, hem de Köy Enstitüleri'nin temelini oluşturan prensiplere bağlı kalmalarını sağlamak amacıyla enstitü tarafından kitaplar verilmekteydi. Bu kitaplar;

Tablo 8: Pazarören Köy Enstitüsü tarafından Mezun Öğretmenlere verilen Kitaplar

Türkçe Sözlük (TDK)	Harp ve Sulh (T. Tolstoy)
İmlâ Kılavuzu (TDK)	Karamazof Kardeşler (Dostoyevski)
Türkçe, Astronomi, Biyoloji, Coğrafya, Fizik, Kimya, Jeoloji, Matematik, Zooloji Terimleri Cep Kılavuzu (Kültür Bakanlığı)	Benim Üniversitelerim (M. Gorki)

Pedagoji (S. Celal Antel)	Akdeniz ve Baraga'nın Dikenleri (P.Istrati)
Pedagoji Tarihi (N. A. Kansu)	Şehname (Firdevsi)
Hayat Bilgisi Öğretimi (F. Baymur)	Bostan ve Gülistan (Şirazi)
Tarih Öğretimi (K. Kaya)	Kelile ve Dimne (Beydaba)
Türkçe Öğretimi (F. Baymur)	Dünya Nimetleri (A. Gide)
Çocuk Psikolojisi (İ. A. Gövsa)	Tek Bir Dünya (W. Wilki)
Resim ve Elişi Dersleri (İ. H. Tonguç)	Ömer Seyfettin Külliyatı
Elişleri Terimleri Kılavuzu (TDK)	Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak (Z.Gökalp)
Tarih ve Coğrafya Öğretimi (MEB)	Türkçülüğün Esasları (Z. Gökalp)
İctimai Mektep (İ. H. Baltacıoğlu)	Sosyalizmin ve Sosyal Mücadelelerin Tarihi (M. Beer)
Eğitim Yolu İle Canlandırılacak Köy (İ. H. Tonguç)	İnsanlığın Kurtuluşu (H.W.Loon)
Altı Kitabıyla (J. J. Rousseau)	Denemeler (Montaigne)
Nutuk (Atatürk)	Değirmenimden Mektuplar (A. Douthe)
Bir Eğitim Topluluğu Olması Bakımından Köy (J. Dietz)	Ortaöğretim Terimleri Sözlüğü (TDK)
Beyaz Zambaklar Ülkesinde (G. Petrov)	Üç İstanbul (M.C. Kuntay)
Mefkureci Muallim (G. Petrov)	Toprak Kokusu (R. Enis)
Çalıkuşu ve Yeşil Gece (R. N. Güntekin)	Emil (J.J.Rousseau)
Sinekli Bakkal (H. E. Adıvar)	Bir Anneye Mektuplar (Sctekel)
Yaban (Y. K. Karaosmanoğlu)	Yengeç: Yahut Çocuğunuzu Fena Terbiye Ediyorsunuz (Salzman)
Hakikat ve Köy Hekimi (E. Zola)	Köylerimiz (H. R. Tankut)
Uyandırılmış Toprak (M. Şolohov)	Milli Eğitimle İlgili Kanunlar

Kaynak: Altunya, 2014, 114.

Pazarören Köy Enstitüsü'nden mezun olan öğretmenlere verilen kitaplara bakıldığında idealist düşüncenin izlerini görmek mümkündür. Ayrıca enstitülere dönük sol düşüncenin merkezi olduğu yönündeki eleştirinin Pazarören Köy Enstitüsü özelinde havada kaldığı da görülmektedir. Bu noktada okulun bulunduğu çevre ile okul yönetiminin ideolojik yönelimin bu durumda etkili olduğu düşünülebilir.

Tablo 9: Pazarören Köy Enstitüsünde Görev Yapan Müdürler ve Görev Tarihleri

Sabri Kolçak	26.10.1940	13.05.1943
Şevket Gedikoğlu	25.05.1943	16.07.1947
Mahmut Agün	17.07.1947	12.07.1948
Musatafa Dayıoğlu	12.07.1948	10.10.1950
Bedri Alogan	14.10.1950	12.10.1952
Muharrem Tekdal	25.10.1952	20.12.1954

Kaynak: Menekşe, 2005: 457

Pazarören Köy Enstitüsü kurucu müdürü Sabri Kolçak, Gönen Köy Enstitüsü müdürü Ömer Uzgil ile birlikte 28 yaşında Köy Enstitülerinde görev alan en genç müdür unvanını taşımaktadır (Altunya, 2014: 92). Ancak eğitim şefi Yalçın Orkun ve tarım şefi Eyüp Erdemir ile yönetim anlayışları uyuşmadığı için 1943 yılında görevi Şevket Gedikoğlu'na devretti. Kolçak'a göre müdürlükten alınmasının nedeni İsmail Hakkı Tonguç İle ters düşmesi ve sonrasında cezalandırılması idi (Şahin, 2001: 12). 1947 yılıyla birlikte enstitülerin gözden çıkarılması süreci başlamıştır. Bu durum müdürlük makamına da yansımıştır. Bundan sonraki süreçte sırasıyla Mahmut Agün, Mustafa Dayıoğlu, Bedri Alogan ve Muharrem Tekdal müdürlük görevini yürütmüştür.

Kurucu Müdür Kolçak görevden alındıktan sonra enstitülere dönük eleştirilerini 6 başlıkta ifade etmiştir. Buna göre;

- *Köy Enstitülerinin ortamı sağlıksız ve çalışma koşulları kötüdür.*
- *Öğretmenler ağır olan ziraat ve teknik dersleri nedeniyle okulu genel kültür ve mesleki dersler aşısından eksik ve yetersiz olarak bitirmektedir.*
- *Köylerin ihtiyacı doğru olarak belirlenmediği için mezun öğretmenler köylü ile uyum sorunu yaşamakta bu da başarıyı düşürmektedir.*
- *Köye özel öğretmen yetiştirme anlayışının yanlış bir şekilde köy öğretmeni-kent öğretmeni şeklinde yanlış bir anlayışı doğurmaktadır.*
- *Öğretmenlerin az maaş almaları onların ek gelir için tarım ve işe yönelmesine sebep olmuş, bu ise asıl meslekleri olan öğretmenlik ve toplumsal hizmet görevlerinin aksamasına sebep olmuştur* (Altunya, 2014: 122-123).

Pazarören Köy Enstitüsü 1941-1954 yılları arasında eğitim ve öğretim faaliyetlerine devam etti. DP döneminde ülkedeki 21 Köy Enstitüsü ile birlikte 1954 yılında resmen kapatıldı. Enstitü faaliyette bulunduğu dönemde 1974 mezun öğretmen verdi. 1954 yılında Pazarören Köy Enstitüsü kapatıldığında Köy Enstitüsü adı değiştirilerek burası "*Mimar Sinan İlköğretmen Okulu*" adını aldı. 1954-1976 yılları arasında öğretime devam eden Mimar Sinan İlköğretmen Okulu 3943 öğretmen adayı mezun verdi. Bundan sonra ki süreçte önce Mimar Sinan Anadolu Öğretmen Lisesi sonra da Mimar Sinan Anadolu Lisesi'ne dönüştürüldü (Kılıç, 2018, 7). Bu son dönüşüm öğretmen yetiştiren, öğretmenliği meslek olarak kabul eden ve öğretmenlik mesleğine uygun şekilde programları olan, Darülmuallimin (1848) geleneğinin 166 yıl sonra ortadan kaldırılmasıdır. Bu aynı zamanda ülkedeki bir kültüründe yok oluşu anlamına gelmektedir.

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nde İkinci Meşrutiyet döneminde başlayan köye dönük ilgi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte Türk ulus kimliğine dayalı yeni rejimin toplumsal meşruiyetini sağlama yolunda daha da önem kazandı. Bu anlamda Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, Batılı bir toplum ve zihniyet oluşturmaya dönük, programlı, yoğun bir modernleşme çabası içerisine girişildi. Kemalist seçkinler, Batılılaşma çabalarının başarıya ulaşması için, Türk toplumunun geniş kesimini oluşturan geleneksel hayat tarzını sürdüren köylü kitlenin modernleştirilmesini zorunlu gördü. Bu çerçevede köylülerin eğitimi önem kazanırken köy

enstitülerinin de açılışı gerçekleştirildi. Köy Enstitülerinin açılışının 1938-1946 döneminde Milli Eğitim Bakanlığı koltuğunda oturan Hasan Âli Yücel dönemine denk gelmesi de önemlidir. Zira bu dönem, hümanist kültür reformunu gerçekleştirmeye dönük çabaların yoğun olduğu bir zaman dilimidir. Köy Enstitüleri eliyle, Türkiye'nin kırsalında yaşayan insan malzemesinin, diğer toplum kesimleriyle birlikte modernleşme yolundaki toplumsal dönüşümünün hedeflendiğini söylemek mümkündür. Bu hedef doğrultusunda Köy Enstitülerinde köylüye, düşünceden pratiğe nasıl yaşaması gerektiği öğretilmek istenildiği görülmektedir.

Bu anlamda köy insanının toplumsal, ekonomik ve eğitim hayatına dönük değişmeler gözlenmiştir. Bunları örneklendirmek gerekirse Köy odasında ve okullarda günü geçmiş olsa da gazete ve dergi görülmesi, öğretmenden görerek radyo dinlenilmesi, gaz ocağı kullanılması, bayan öğretmenin gözlenmesiyle kadın ve kızların kıyafetlerini değiştirmesi enstitülerin toplumsal değişim ve dönüşüme etkisine örnektir. Kooperatifleşme, köylerde bilinmeyen ya da mevcut olmayan pek çok araç-gerecin enstitü mezunları sayesinde köylere girmesi, modern tarım teknik ve yöntemlerinin öğrenilmesi, kimyevi gübrenin kullanımının yaygınlaşması, sebze ve meyve yetiştiriciliğinin yaygınlaşması enstitülerin ekonomik kalkınmaya etkisine örnektir. Karma eğitim, öğrenci merkezli yaparak-yaşayarak öğrenme, eleştiri kültürünü geliştirecek uygulamalar ise bugün dahi tam olarak başarılamayan uygulamalar olarak enstitülerin Türk eğitimine etkisine örnektir.

Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı sonrası giriştiği çok partili hayat süreci, Halkevleri ve Halkodaları sisteminde olduğu gibi köy enstitüleri sistemini de olumsuz etkiledi. Siyasi hayattaki bu değişim ile birlikte, ülke içerisinde bu kurumlardan memnun olmayan kesimler, söz konusu kurumlara dönük eleştirilerini günden güne artırdı. Dönemde sağcılar için köy enstitüleri komünizm ve din düşmanlığının Türkiye'ye sistemli bir şekilde sokulmasının en etkili aracı olurken sosyalistler için köylü-şehirli ayrımı yaratarak sınıfsal bir bölünmeye sebep olacağı şeklinde ifade edildi. CHP'nde siyasi kaygıların artması sonrası, eleştirilere sessiz kalınması köy enstitüleri sisteminin ortadan kaldırılmasına kadar giden süreci başlattı. Sistemin yıkılışına giden süreçteki en önemli dönüm noktası 1946 seçimleri sonrası Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in ve sistemin kurucusu İsmail Hakkı Tonguç'un görevinden alınması oldu. CHP'nin kendi eliyle kurduğu kurumları savunmaması/savunamaması Türkiye'nin girdiği antikomünizm çağında Köy Enstitülerinin kapatılması süreciyle sonlandı.

KAYNAKLAR

Akın R. (2019). **Türk Siyasal Hayatı (1908-2000**), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
Akyüz, Y. (2006). **Türk Eğitim Tarihi**, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
Albayrak, M. (2004). **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)**, Phoenix Yayınevi, Ankara.
Altunya, N. (2014). **Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış**, Cumhuriyet Kitap, İstanbul.
Avcıoğlu, D. (1995). **Türkiye'nin Düzeni (Dün-Bugün-Yarın)**, Tekin Yayınevi, İstanbul.
Ayas, N. (1948). **Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitimi Kuruluşlar ve Tarihçeler**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
Aydın, B. M. (2018). **Köy Enstitüleri ve Toplum Kalkınması**, Anı Yayıncılık, Ankara.
Aydoğan, M. (1998). "Köy Enstitüleri Eğitiminden Çıkan Sonuçlar", **Devrimci Cumhuriyet'in Eğitim Politikaları**, Kaynak Yayınları, İstanbul, s. 162-176.
Bayındır Uluskan, S. (2010). **Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.

Çakmak, F. (2018), "Köy Enstitüleri Bünyesinde 'Yaşayarak ve Üreterek' Eğitim", **Köy Enstitüleri Dosyası Türk Rönesansı**, (Haz. Ahmet Özgür Türen), Destek Yayınları, İstanbul.
Çalışır Hovardaoğlu, S. (2014). "Pazarören Köy Enstitüsü'nün Sosyo-Mekânsal Etkilerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Kırsal Tarih Araştırması (1938-1954), **Tarih Okulu Dergisi (TOD)**, Y: 7, S: 19, s. 581-599.
Çavdar, T. (2013), **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839-1950)**, İmge Kitabevi, Ankara.
Çelik, S. (2021). **İnönü Döneminde Kemalizm**, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul.
Dewey, J. (1939). **Türkiye Maarifi Hakkında Rapor**, Devlet Basımevi, İstanbul.
Dokuyan, S. (2013). **1945-1950 Yılları Arasında Türkiye**, C: 2, IQ Yayıncılık, İstanbul.
Ergün, M. (1997). **Atatürk Devri Türk Eğitimi**, Ocak Yayınları, Ankara.
Eriş, M. (2012). **Osmanlıdan Günümüze Demokratikleşme Sürecinde Türk Siyasi Hayatı ve Kemâlizm**, Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul.
Eyüboğlu, S. (1979). **Köy Enstitüleri Üzerine**, Cem Yayınevi, İstanbul.
Gazalcı, M. (2015). **Köy Enstitüleri Sistemi: Mezunları Üzerine Bir Araştırma**, Bilgi Yayınevi, Ankara.
Gedikoğlu, Ş. (1971). **Evreleri, Getirdikleri ve Yankılarıyla Köy Enstitüleri**, İş Matbaacılık, Ankara.
Gündüz, M. (2019). "Modern Türkiye'de Eğitim (1923-2019), **Modern Türkiye Tarihi**, (Ed. Ahmet Şimşek), Pegem Akademi, Ankara, s. 260-281.
İlgaz, D. (1999). "Köy Enstitüler", **75 Yılda Eğitim**, (Ed. Fatma Gök), Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 311-344.
İnan, A. A. (1989), **İzmir İktisat Kongresi (17 Şubat-4 Mart 1923)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
Kafkas, İ. G. (2011). **Yeniden Köy Enstitüleri**, BS Yayınları, İstanbul.
Kalkan, B. (2018). **Ahmet Emin Yalman Entelektüel Bir Biyografi**, Liberte Yay., Ankara.
Karataş, M. (2020). "Tek Parti Döneminde Halk Eğitiminin Bir Aracı Olarak Halkevleri", **Tarih, Toplum ve İnanç**, (Ed. Dr. Kazım Kartal ve Dr. Fehminaz Çabuk), İksad Yayınevi, Ankara.
Kartoğlu, M. (1989). "Cumhuriyet Türkiye'sinde Eğitim, Kültür, Sanat", **Türkiye Tarihi 4: Çağdaş Türkiye (1908-1980)**, (Yay. Yön. Sina Akşin), Cem Yayınevi, İstanbul, s. 393-502.
Kayalı, K. (2001). **Türk Düşünce Dünyasında Yol İzleri**, İletişim Yayınları, İstanbul.
Kılıç, R. (2018). "Pazarören Köy Enstitüsü Hakkında", **Erciyes Dergisi**, Y: 41, S: 490, Kayseri, s. 4-6.
Koçak, C. (2010). **Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945)**, C: 2, İletişim Yay., İstanbul.
Menekşe, N. (2005). **Kapatılışlarının 50. Yılında Köy Enstitüleri Gerçeği**, Yeni Kuşak Köy Enstitüleri, İzmir.
Salman A. (2013). **İçinde Yaşayanların Anlatımıyla Pazarörenli Yıllar**, Geçit Yay., Kayseri.
Şahin, M. (2001). Sabri Kolçak'ın Pazarören Köy Enstitüsü Anıları, **Toplumsal Tarih**, S: 88, s. 12-18.
Tonguç, İ. H. (1933). **İş ve Meslek Terbiyesi**, Kitap Yazanlar Kooperatifi, Ankara.
Tonguç, İ. H. (1997). **Kitaplaşmamış Yazıları**, (Ed. Mustafa Aydoğan), C: 1, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı, Ankara.
Toprak, G. N. (2008). "Cumhuriyetin İlk Döneminde Türk Eğitim Sistemi ve Köy Enstitüleri", (Afyon Kocatepe Üniversitesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarasihar.
Torun, E. (2006). **II. Dünya Savaşı Sonrası Türkiye'de Kültürel Değişimler –İç Dış Etkenler-(1945-1960)**, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, Antalya.
Yetkin, Ç. (2020). **Karşı Devrim (1945-1950)**, Kilit Yayınları, Ankara.
Yıldız, N, Akandere O. (2018). "Köy Enstitülerinin İdeolojik Yapısı", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, S: 35, s. 275-316.
Yılmaz, A. (2019). **Bir Dönem Türkiye: 1938-1960 Dönemini Anlama Rehberi**, Orion Kitabevi, Ankara.
Yiğit, A. A. (2016). "Türkiye'nin Tarıma Dayalı Sanayi Politikası (1923-1938), **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, C: 13, S: 2, İstanbul, s. 315-326.
Yolcu Yavuz, S. (2019), **Cumhuriyet Misyonerleri 1930-1946 Arası Türkiye'de Bir Politik Özne Olarak Gençlik İnşası**, Vakıf Bank Kültür Yayınları, İstanbul.